

R A B T Ű Z.

Regény.

VII.

JÓFORMÁN már csak az öregasszonynak élt. Éjjente dolgozott, délelőttöként pedig megállás és pihenés nélkül járta ismerőseit és a hivatalokat. Emeletről emeletre, szobáról szobára, hogy ismét mindent előlről kezdjen. Ezt csinálta egész nap, verekedett, cudarkodott, könyörgött és fenyegetődzött, mind lázasabban hajtva magát előre, mint egy gép, amelynek a kazánjában egy lángoló gondolat dohog. Ez a tompa egyhangúság, amelyben most már csak az egyetlen egy életérzése búgott, hogy sietnie és rohannia kell, egészen bele kell temetkeznie abba a lihegésbe és kábultságba, amivé ez a gyilkos iramú hajsza vadult, lassanként teljesen beette magát a húsába, a csontjaiba, az idegeibe és fullasztóvá szűkítette körülötte a teret. Önmaga körül forgott és ebben a vak rohanásban, ebben a látszólag tompa és céltalan lihegésben volt életét látta már csak, — Margit, a báróné, a barátok, a szerkesztőség, mindez álomnak tűnt, örökösen multján rágódva éveket élt át percek alatt. — Hol is hagytam abba? — kérdezte naponként százszor is magától. Megtörtént, hogy multjának egyik, vagy másik eseménye nem bontakozott ki olyan hirtelen a homályból, mint ahogy szerette volna. Ilyenkor megriadt, forróság lepte meg és égő vágy sürgette, hogy siessen, zárja már le a leszámolást önmagával, mert így nem tud elutazni s a végzet meg fogja előzni. Egyik napon az inasa lépett a szobába és zavartan jelentette, hogy valaki kint van és beszélni szeretne vele.

Már régen kiadta a parancsot, hogy nem fogad senkit sem, dühösen förmedt rá tehát a hápogó emberre :

— Mondtam, hogy ne engedj be senkit. Nem vagyok itthon senkinek. Azonnal rúgd ki, mert rögtön belelövök mindakettőtökbe.

Az inas riadtan fordult hátra és könyörögve szólalt meg :

— Mester, kérem, lassabban. Én mondtam, hogy meg tetszett halni, váltig erősítettem, hogy már mindaketten régen el vagyunk temetve, de a kisasszony kinevetett és követelte, hogy azonnal jelentsem be. Kijelentette, hogy ő tudja, hogy idehaza tetszik lenni és azt üzente, hogy addig nem megy el, ameddig nem beszélt a mesterrel.

Keresztes megdöbbsent. Rosszat sejtett. Kisietett és kinyitotta az előszoba ajtaját.

Margit állott előtte.

— Ejnye, de nehezen eresztik be az embert — szólt belépve. Egyszerű sötétkék ruha volt rajta, a fején világos sima, fiús kalap. Keresztes csak állt, nézte, nem tudott szólni a meglepetéstől.

— Dehát legalább az ajtót tegye be — fogta meg a leány a kilincset.

— Mit akar, miért jött ide? — meredt reá Keresztes.

— Majd megmondom, de nem itt, hanem bent.

— Azonnal távozzék! — mutatott az ajtóra Keresztes.

Margit nevetett és benyitott a dolgozószobába.

— Megengedi? — kérdezte és leült a hencserre.

Keresztes a haját tépte dühében.

— Mondja, hogy jutott eszébe ez az örülség, hogy idejöjjön?

— Csak úgy. Régen nem láttam, hát gondoltam, felkeresem.

— Ne komédiázzék, kérem.

A leány közbevágot:

— Téved, nem komédiázni jöttem.

Összehúzódott, mint a macska s duruzsolva ejtette ki a szavakat. De látva, hogy Keresztes még mindig nem tért magához, játszani akart vele.

— Emberelje meg magát, kérem, mert még engem is megijeszt. No, ne féljen, nézzen reám, nézzen szépen a szemembe.

Keresztes nem akart vitatkozni:

— Tessék felkelni és távozni. Nem tűröm, hogy szeszélyből kellemetlenséget csináljon magának. Micsoda ostobaság ez? Ide jönni, egy legénylakásba?

A leány összecsapta a kezét. Tetszett neki Keresztes gyermekes vergődése.

— Csacsi... — nevetett. — Na, ne haragudjék? — és tréfás mozdulattal megsimogatta a férfi arcát.

Keresztes elkapta a kezét, nem tudta, hogy mi történt hirtelen vele, annyit érzett csak, hogy az egész teste reszket. A leány nyakát, a száját és a keblét nézte és fojtott hangon mondta:

— Azt akarja?

A leány megriadt a hangtól. De nem árulta el félelmét és látszólag nyugodtan fordult el.

— No lám... — szólt tettetett megbotránkozással. — Ha tudtam volna, hogy maga is. Akkor előbb csakugyan meggondoltam volna.

De mindenáron ki akarván használni a helyzetet, ismét Keresztes elé lépett.

— Szóval szép vagyok? Akárcsak a báróné?

Keresztesel fordult a szoba. Mi ez? Mi történik itt vele? Az egész jelenet olyan lehetetlennek tűnt előtte, hogy nem tudta hirtelenében összefogni a dolgokat. Legjobbnek találta, ha enged:

— Üljön le.

— Na látja, ezt már szeretem — szólt a leány. — Ne kiabáljon,

ne csodálkozzék, főképen pedig viselje magát rendesen, hadd mondom végre meg, hogy tulajdonképen miért jöttem.

Leültek.

— Hallgatom — szólt Keresztes.

A leány elhelyezkedett a széken :

— Mondja, igaz, hogy beteg?

— Nem igaz.

— Hát akkor miért nem jött fel hozzánk egyetlen egyszer sem?

— Nem értem rá.

— Két hónap óta nem volt annyi ideje, hogy felszaladjon néhány percre?

— Nem. Nem volt egy félpercem sem.

Hallgattak.

— A mult héten írtam magának, de eltéptem a levelet.

— Okosan tette.

Margit a padlót vizsgálta.

— Azt akartam megírni, hogy legutóbb, amikor összehajtottunk, nem gondoltam komolyan, amiket akkor mondtam. Nem kell tőlem félnie. Megkérték a kezemet és a tavasszal férjhez megyek.

— Mindenesetre gratulálok. Nem a férjéhez, hanem ahhoz, hogy végre megjött az esze.

Margit angyali nyugalommal kérdezte :

— Hát nem féltékeny? Nem szeret?

— Nem.

— Erősebb a szerelemnél?

— Erősebb.

— Azt mondta egyszer, hogy gyengébb?

— Nem azt mondtam, hanem azt, hogy eljön az idő, amikor engem is legyőznek.

— Kicsoda?

— Az, akit szeretni fogok.

— De hiszen engem szeret?

— Nem szeretem.

Margit ránézett :

— Nézze — szólt csendesen — én irtózom a nagy szavaktól, nem akarok vitatkozni magával, mert minél gorombább és minél kegyetlenebb hozzám, én annál jobban szeretem. Azért szeretem, mert maga is szeret. Csakhogy maga nem hisz ebben a szerelemben, fájdalmasabb és véresebb szenvedélyt akar, fél a nyugalomtól, a boldogságtól és egy olyan vízióért akarja feláldozni az életét, amibe nem lehelt még lelket soha senkisé. A multkor azt mondtam, hogy ráérek, várok addig, ameddig kell, hiszen előbb-utóbb úgyis a felesége leszek. Azóta azonban megváltozott a helyzet. Maga közben megismerkedett valakivel, aki most felboríthatja a terveimet. Nem akarom beismerésre bírni, azt sem akarom, hogy tiltakozzék, úgy sem tudna megnyugtani, elég, ha

én tudom és én érzem, hogy a báróné ellenfelem. Csak úgy győzhetem le, ha megpróbálom megküzdeni vele. Ne féljen, nem gondolok semmiféle kicsinyességre. Én tudom, hogy maga az enyém, hogy senki nem veheti el tőlem, de csak úgy győzhetek, ha meggyógyítom magát, ha vissza tudom adni ismét az életnek.

Keresztes megrezzent.

— Hagyjuk Margit, ne folytassuk, ne kívánja, hogy beszéljek. Menjen, fusson meneküljön innen, én...

Nem tudta folytatni, gondolatai szétfolytak s zavartan elhallgatott. Margit rémülten ugrott fel:

— Mi az?

— Semmi... — felelte Keresztes.

— Szóljon hát?

Keresztes elsimitotta a homlokát.

— Nincs semmi bajom, csak egy kicsit kimerültem. Hol is hagytuk el? Már emlékszem. Azt akartam mondani, menjen nyugodtan haza, a hét végén majd felszaladok néhány percre.

Margit még mindig egy helyben állt. Minden tagja reszketett.

— Miért nem megy orvoshoz? — szólt könyörögve.

Keresztes arcán már nyoma sem volt az iménti rosszul létnek.

— Nincs semmi bajom, Margit. Egész nyugodtan hazamehet.

A leány még mindig nem hitte el.

— De hiszen majdnem elszédült?

— Mondom, hogy csak kimerültség.

— Csak ennyi?

— Ennyi.

— Akkor megteszi, úgy-e, ha valamire kérem?

— Meg.

— Annyi orvos barátja van, vizsgálta meg magát valamelyikkel.

— Muszáj?

— Engem megnyugtat vele.

— Helyes. Bizonyítványt fogok kérni és majd elviszem.

Most már mind a ketten nevettek. A sötét árnyék, amely eddig fejük felett lebegett, eltűnt és mind a ketten érezték, hogy megkönnyebbültek.

Hallgattak, a szobában csak a csend lüktetett. Hosszan, szótlatlan nézték egymást, majd Keresztes előrelépett és úgy fogta meg a leányt, mint kis gyermeket. Magához vonta és amikor érezte, hogy a karjaiban piheg, az arca fölé hajolt és megcsókolta.

— Most menjen... — suttogta gyengéd, szerelmes hangon. — Megcsókoltam. Tizenöt év óta nem öleltem, csak nyomorultat. Mind az volt. A királynője is csak páriája a szerelemnek. Rajtam most már nem mulik, hogy a hite valóra váljék, hogy ez a csók megváltsa az életemet.

Margit nem felett.

Keresztes megfogta a kezét.

— Jöjjön.

A leány engedte, hogy kivezesse. Az előszobában egy pillanatra megállottak. Tekintetük találkozott.

Azután a leány hirtelen kilépett a folyosóra.

VIII.

Nyolc óra lehetett, amikor csatazaj harsant fel az előszobában. Kurucz, Simon és Mihalovics törtek be hangos csörömpöléssel.

— Gyertek! — kiáltott Simon — Itthon van ez a gazember.

Keresztes elébük ment.

— Szervusztok.

— Te? — mérte végig Simon, amikor belépett. — Mi ütött beléd? Hát te már nem is törödsz az emberrel?

Keresztes félreállt az ajtóból és beengedte őket.

— Sajnos — fordult Simonhoz — nem vagyok olyan jókedvemben, mint te.

— No jó — legyintett Simon — azért ne hengeg.

Igazság szerint ő volt közöttük a legkeserűbb. Az utóbbi időben annyi méltatlan csapás érte, hogy lassanként minden dolgáért a sorsra hárította a felelősséget. Tehetséges ember volt, a költőt azonban halálra korbácsolta benne az ember. Még nem volt negyven éves és egy csendes út mellett vajt magának vackot, abban húzódott meg. Az utat később csatornává ásta a háború és a forradalom, a tovarohanó áradat rengeteg szennyet sodort össze a vacok mellett. Simon azonban ennek ellenére sem hagyta el többet a nyomorult fészket. Őbenne is ott virrasztott ugyan a vágy, a szabad mezők és a végtelenbe vesző égbolt után, voltak napok, amikor még hitt benne, hogy régi vetése még szárba szökken. Ezek a ritka és halvány felbuzdulások azonban nem tudták felzavarni benne a tétlenséget.

— Miért nem vetitek le a kabátotokat? — kérdezte Mihalovicstól Keresztes.

— Érted jöttünk. Vedd a köpenyeged és gyere.

— Hova?

— Tornay vár a Vadászkürtben.

Amikor beléptek az étterembe és Keresztes megpillantotta a bárónét Tornay mellett, vissza akart fordulni.

— Ne csinálj botrányt — fogta le Simon. — Gyere.

— Dehát meg vagytok valamennyien veszve? — sziszegte a fogai között Keresztes. — Miért nem mondtátok, hogy ez az asszony is itt lesz?

— Én nem tudtam. Tornay egy szóval sem említette.

Az asztalhoz értek.

A báróné még nem ismerte Mihalovicsot, pajtáskodva nyújtott neki kezét:

— Maga az? Örülök, hogy végre láthatom, legalább most már

tudom, hogyan fest egy halott elevenen. Remélem, ma este megnyitja előttünk a nagy misztériumot?

Mihalovics kezét csókolta:

— A tanítványom jobban ismeri a kabalákat és a titkokat — mutatott Keresztesre. — Majd ő lerántja a leplet a túlvilágról.

Tornyay egy hatalmas rákkal birkózott. Lenyelte a falatot, ami a szájában volt és megjegyezte:

— Asszonyom, vigyázzon, mert ezek igazi fakirok. Szabályos bolondok. Ezek nem ismerik a tréfát. A végén mindig lenyelik az égő parazsat, amivel játszanak.

A bárónő hihetetlenül rázta a fejét:

— Igaz? Úgye nem? — nézett Keresztesre. — Én nem hiszek a szemfényvesztőkben.

A szomszéd teremben táncoltak és a zene átszűrődött a vékony falon. Vidám beszélgetésbe kezdtek és lassan valamennyien felmelegedtek. Egyedül Keresztes látszott levertnek. Nem számított erre a találkozásra, az idegen hely, a szokatlan környezet, a feszesség, a levegő fanyar hűvössége és íze nyomasztólag hatottak az idegeire, valami üres, tompa kiábrándulásfélét érzett. Amikor megvacsoráztak, a báróné indítványára átmentek a táncterembe. Tornyay rögtön felkérte és a táncolók közé vegyült vele.

— Maga nem szokott táncolni? — kérdezte az asszony Kereszttest, amikor visszatértek.

— Nem.

Simonék magukra hagyták őket és visszamentek az étterembe.

— Te? — fogta meg Simon a Tornyay karját útközben. — Mi az ördögöt akarsz tulajdonképen? Csak tán nem abban sántikálsz, hogy összeboronáld őket?

Tornyay pezsgőt bontatott a pincérrel.

— Eszem ágában sincs. Különben is a bárónét magamnak szántam. De fájdalom, amikor eltökéltem, hogy beleszeretek, ugyanakkor rögtön le is mondtam róla. Nagyon is törekeny. — A kezeit mutatta. — Ezekkel az öklökkel sajnos nem lehet.

A házaseletben elkerülhetetlen perpatvarokra értette. Amilyen kedélyes és jámbor lélek lakozott ugyanis egyébként benne, olyan vad, makacs és brutális volt a nőekkel szemben. Első feleségét, egy nyurga, szeplős, francia leányt, akit valamelyik külföldi műteremben szedett fel, egy alkalommal hirtelen haragjában félholtra verte. A nő halálraijedt ettől a barbarizmustól, még aznap összepakolt és viasszaladt Párizsba — modelnek.

A báróné keresztül sétált Keresztessel a termen.

— Nem haragszik úgye, hogy megzavartam a multságukat? Nem akartam. Décsi báróval vacsoráztam, de őt valami fontos ügyben elhívták és egyedül maradtam. Akkor jött Tornyay és mondta, hogy magukat várja.

Keresztes furcsállotta ezt a mentegetődő hangot. Amikor belépett és először ránézett a bárónéra, már akkor látta, hogy időközben valami történhetett vele és valami rendkívüli dolog készítette, hogy megjelenjék az étteremben, holott a nyilvánosságot ebben a formában kerülte. De mert ez a zavaros és határozatlan csalódás megriasztotta, egyelőre nem foglalkozott a bántó érzéssel. Ennyit felelt tehát csak a bárónénak :

— Magam is véletlenül kerültem ide. Nem igen szoktam jární ilyen helyekre.

— Milyen helyekre?

Keresztes kelletlenül felelt :

— Látta Tornyayt? A nagyapja még becsületes juhászember volt valahol Kecskeméten, az unoka már világhírű művész és rákkal köríti ezt a világhírességet. Ezeknek — mutatott fejével a táncolókra — ezeknek az ősük pedig, mint rablólovag, kényúr és kiskirály dúskált pompában, asszonyban és hatalomban, az unokák pedig jazz-bandoznak.

A báróné tudta, hogy Keresztes modorban, ízlésben és férfiasságban akármelyik igazi világfival fölveheti a versenyt, nem sértődött tehát meg a hangon, viszont azt sem akarta, hogy a Keresztes szavaiból kicsendülő keserűség most hozzá érjen.

— Kedvesem, nem veszi észre, hogy lassankint egészen naivvá teszi ez a folytonos elégedetlenkedés? Mindent a hajánál fogva ragad meg, bölcselkedik és úgy viselkedik, mint egy haragos gyerek. Dehát mondja, végeredményében mire olyan büszke? A kesernységére? Miért irigykedik, miért nincs megelégedve soha semmivel? Nem az ősök, nem az unokák, nem a dúskálások és nem a modern táncok teszik az életet, hanem az élet bennünket. Ne felejtse el, hogy a rablólovagok is dzezsbendeztek.

— Mordállyal és karddal a kezükben.

— Most pedig mezítelenséggel.

Még hozzátette :

— Nincs szándékában talán, hogy megváltoztassa az erkölcsöket.

— Nincs.

Keresztes önkénytelenül is a bárónéra tekintett. Az asszony arcát gyenge pír öntötte el. A kérdés ügyetlen volt és a feleletet esetleg célzásnak vehette. El akarta rejteni a zavarát :

— Menjünk talán vissza az étterembe?

— Ahogy parancsolja.

A báróné arcán a rózsák mostmár égtek.

— Miért ilyen kiállhatatlan? Miért nem beszél velem rendesen?

Keresztes meghökkent. Az ő érzékei bomlottak csak meg, vagy csakugyan megváltozott az egész világ körülötte? Bizonyos, hogy alatta besüppedt a föld, az ég beleveszett felette a semmiségbe, tántorogva és vakon lépked benne az élet, dehát ez csak az ő irtózatos küzdelme és halálos vergődése? Ennek az asszonynak ezelőtt egy héttel még nem

volt semmi baja? Romlott, vagy szenved, hogy tíz esztendő lép át egyszerre és a harmadik vagy negyedik találkozásuk után már ilyen hangon beszél vele? Ezelőtt néhány nappal még előkelő dáma, egyszerűségében is gögös és fölényes volt, akit még gondolatban sem lehetett megközelíteni, most meg pityereg, mint egy ügyefogyott és gyámoltalan szüzecke.

— Bocsásson meg . . .

A báróné nem engedte, hogy beszéljen :

— Az imént megmondtam már — vágott közbe, — hogy véletlenül maradtam itt. Ha terhükre vagyok, mondja meg, nem fogok megharagudni érte, nagyon szívesen elmegyek.

Keresztes a szájára nézett, látta, hogy az ajka remeg.

— Meg kell, hogy értse — fojtotta le a hangját, — hogy én ezt a találkozást nem így képzeltem el.

Megrettent a vakmerő kijelentéstől, de a tűz, amely ott bujkált az ereiben, váratlanul lobbot vetett benne.

— Érti? Nem így, hanem egészen másképen.

Fájdalom és harag ágaskodott mindakettőjükben. Érezték, hogy egy láthatatlan kéz fojtogatja őket s hogy titkos vágyuk sötét és dörgő vizek felett lebeg, az ígézet azonban elszibbasztotta a szívüket. A báróné forró szavakat, kitörést és viharos vallomást várt Kereszttestől, szeretett volna elmerülni a megsejtett szenvedély zengő örvényeiben, a férfi panaszos és fenyegető vádaskodása azonban megfélemlítette. A Keresztes hangjában a leláncolt orkán dühe, a magát emésztő tűz forrósága, a mennyei elomlás földöntúli kéje reszketett és ez a láng belekapott az ő ruhájába és a szívébe is.

Visszavezettette magát az étterembe. Néhány percig még maradt, azután otthagya őket.

Mihalovics levágott öklével az asztalra.

— Ezt a marhát! — kiáltotta. — Csak egy ökörnek lehet ilyen szerencséje.

Tornyay apró szemével hunyorgatni kezdett :

— Mi lelt?

Keresztes odahajolt Kuruczhoz :

— Kérlek — mondta — Margit ma délután fent járt nálam.

Kuruczot nem lepte meg a dolog, közönyös hangon vetette oda Keresztesnek.

— Tudom. Említette.

Jóllehet a hugáról volt szó, semmi irtózásfélét nem érzett. Ismerte Keresztest, nem a barátja, hanem a testvére volt, húsban, vérben, örömben és szenvedésben egy vele.

Az éjtszaka észrevétlenül szárnyra kapott mind a négyükben. Simon a grófokat és papokat szidta, lázadó dühe, mint mindig ivás közben, most is kifröccsent belőle. Kurucz a stílus kedvéért, mint vérbeli dzsentrí, aki a tiszta gallért egy színvonalra helyezte a művészettel, a nemes liberalizmust és a férfias megfontoltságot éltette. Imádtá a szen-

vedély nélküli aranyközéputat és ez lett a veszte. Irásaiban is, az életben is fölébe helyezte a formát a lényegnek, gondolatait és tetteit egy rég divatjamult irodalmi póz bágyadt szépítőszereivel kendőzte. Mihalovics nem beszélt, megelégedett azzal, hogy versenyre kelhetett Tornayval az ivásban. Hallgatott, lázas szeme sötét fényben égett.

Keresztes éjjel után megszökött tőlük és hazament. De a báróné még így sem tudta kiverni a fejéből.

— Holnap felkeresem — rebegte magában félig szédülten, csak-hogy ezzel a merész elhatározással megfékezze hánykolódó képzeletét.

Egész éjjel víziók gyötörték és reggel halálos kimerültséggel ébredt. A hideg borzongott rajta végig, amikor rádöbbsent, hogy napok óta nem folytatta magával a leszámolást s hétfő óta az öregasszony érdekében sem tett egy lépést sem. Az öregasszony alakja ködlött fel előtte, látta sápadt arcát, vádló tekintetét. S hallgatása belenyillalt a szívébe. Úgy emlékezett, hogy a lakáspörben a mostani napok egyikére kaptak idézést. Megnézte a naptárt, a tárgyalás ma reggel kilenc órára volt bejegyzve.

Magára kapta a ruháit és rohant az öreg Kuruczhoz.

— Nos? — állított be.

— Vesztettünk.

Nem akarta elhinni:

— Hogy-hogy?

— Úgy, hogy a bíróság a háztulajdonosnak adott igazat. Végérvényesen és jogerősen neki ítélte az egész lakást.

Keresztes az ajkába harapott:

— Szóval nincs appelláta?

— Nincs.

Nem szólt. Köszönt és hazament.

Később felhívta telefonon Simont.

— Te vagy?

— Én.

— Ráérsz?

— Rá.

— Gyere el hozzám, beszélni akarok veled.

— Mikor?

— Most.

Simon egy óra múlva megjelent.

— Na, mi az? — állított be.

— Ülj csak le, rögtön elmondom.

Ott kezdte, hogy mennyit mászkált az utóbbi időben az öregasszony érdekében. Alig csinált mást s a pört ma mégis elvesztették. Föllebezni nem lehet, hát ő most már más megoldásra gondolt. Arra, hogy az öregasszonyt elhelyezi valahol. Összeszedett annyi pénzt, ami egy kisebb házacskára talán elégséges. Ő nem ér rá és nem is ért hozzá, legyen Simon az öregasszonynak valahol egy viskót.

Apróra elmondott és elmagyarázott mindent s amikor elvégezte, Simon megkérdezte :

— Beszélhetek?

— Beszélhetsz.

— Két szó az egész, amit mondani akarok.

— Kíváncsi vagyok.

— Add ide a pénzt.

— Hogy? . . .

— Add ide a pénzt. Még ma megveszem azt a vityillót.

Felállott és a Keresztes vállára tette a kezét :

— Meg kell vened — mondta mégegyszer. — Azonfelül, amíg él, eltartod. Megértetted?

Keresztes megborzongott :

— Meg.

Kinyitotta az asztalfiókot és leszámolta Simonnak a pénzt :

— Itt van. Itt az egész, amit a külföldi útra félretettem.

Simon zsebredugta a pénzt és elment.

Négy óra volt délután, amikor Keresztes a bárónéhoz becsengetett.

— Méltóztassék helyet foglalni — szólt az inas. — Azonnal meg-nézem, hogy itthon van-e a méltóságos báróné.

Néhány perc múlva megjelent az ajtóban :

— Parancsoljon.

Keresztes szeme előtt fekete karikák pattantak el a levegőben. A szíve hangosan és vadul vert. De abban a pillanatban, ahogy a küszöböt átlépte, halálos nyugalom szállotta meg.

A báróné a belső szoba ajtajában várta. Amikor megpillantotta, elébe ment.

— Jónapot — üdvözölte.

Keresztes érezte, hogy hirtelen cserbenhagyja a bátorsága és az ereje. Fel akart ordítani gyötrődésében. Hát mire vár, miért áll, miért nem rohanja meg az asszonyt? Hiszen azért jött, hogy letiporja, leigazza, magához emelje és felperzselje.

— Báróné . . .

De összeszorult a torka és a nyelve odaragadt a szája padlásához. Néhány nyomorult, alázatos szó ténfergett ki belőle :

— Azért jöttem . . .

Az asszony fejezte be a mondatot :

— Hogy jóvá tegye a tegnapi napot. Ez látja, helyes.

Szépsége, hangja ismét hidegnek tűnt, mintha egy megfagyott üvegharangnak lett volna a szíve.

— Jól tette, hogy eljött — folytatta leülve — ezt a ma délutánt szántam én is a barátságunkra — pecsétnek.

— Szóval? — emelte rá a tekintetét Keresztes. — Nem kíváncsi többé a mesémre?

— Melyikre?

— Arra, amit a multkor említettem.

— Az elvarázsolt ifjúság meséjét akarja elmondani? — fölnézett a mennyezetre. — Már ismerem.

Keresztes összeráncolta a homlokát, érdes hangon jegyezte meg:

— Soha nem mondtam még el senkinek.

A báróné felemelkedett, hozzálépett és megállott előtte:

— Igérje meg — nézett az arcába — hogy meg fogja tenni, ha valamire megkérem.

— Megigérem.

A báróné hátrafordult, az íróasztal egyik fiókjából levelet vett ki és odanyújtotta Keresztesnek:

— Előbb azonban olvassa ezt el.

Keresztes kibontotta az összehajtott levelet és olvasni kezdte.

«Asszonyom!

Nem tudom olyan világosan és félremagyarázhatatlanul kifejezni magamat, hogy néhány szóval mondjam meg, miért írom Önnek ezt a levelet, arra kérem tehát, hallgasson végig türelemmel. Én Keresztes Györgyöt szeretem... Nem vagyok Önre féltékeny, becsületes harcban akarom visszahódítani azt, akit szívem egész erejével szeretek. De mert senkisé is elég erős ahhoz, hogy meg tudjon küzdeni egy ismeretlen és láthatatlan ellenséggel, arra kérem, adjon módot és alkalmat, hogy megismerhessem. Ne tartson semmitől. Ne féljen, nem akarok sem könyörögni, sem sírni és nincs szándékomban, hogy megfenyegessem. Csak szemtől-szembe szeretnék állni Önnel, hogy élőszóval is megmondjam és kijelentsem: — nem adom oda Keresztest. Ön, mint hallom, eszes, művelt, fiatal és szép, nem kell tehát semmitől sem tartania, hiszen megvan ellenem minden fegyvere. Ne értsen félre, a marólúgos drámák se rongyban, se selyemben nem férnek össze az ízlésemmel. Mindössze látni akarom és néhány szót kívánok csak váltani Önnel. Válaszoljon az alábbi címre:

K. Margit

Budapest, VI., Damjanich-utca 128., I., 2. a.»

Keresztes összehajtotta a levelet, darabokra tépte és bedobta a papírkosárba.

Hát most már azért sem. Nem fog megfutni egyik elől sem. Magával fogja rántani mind a kettőt. Közvetlenül a sír előtt fog bosszút állni az életen. Azért sem utazik el. Itt marad és térdig fog gázolni a szennyben.

Már sütkérezett is ennek a hátborzongató diadalnak a halálos fenségében. Rekedt, száraz hangon szólalt meg:

— Asszonyom, ez a levél Önnek szól, nem nekem. Se a leányt, se magát nem büntethetem meg érte. Nem, mert nem tudom, hogy

melyikőjüket szeretem. Nem is akartam megtudni soha. Ez a maguk külön ügye. Ezt döntsék el maguk ketten.

Meghajtotta magát.

— Várjon! — kiáltott a báróné elébe állva.

De hirtelen úgy érezte, hogy a csontját is égeti a szegyen.

— Távozzék! . . .

Elfulladt:

— Távozzék! — emelte levegőbe a karját, egész testében reszketve.

Keresztes hozzálépett. Olyan erővel kapta el a csuklóját, hogy az asszony az éles fájdalomra felszisszent. Keresztes az arca fölé hajolt:

— Így nem. Érti? Így nem. Tirádákat és bukfencet várt talán tőlem? Nagy szavakat, hazug siránkozást és színészkedést?

A báróné ki akarta szabadítani a kezét.

— Nem. Menjen. Ne alázzon még jobban meg. Megölöm magam, ha nem megy! — kiáltott tehetetlen kétségbeesésében.

Keresztes elengedte.

— Megyek, de ne felejtse el, hogy kezd mulatságossá válni számomra az élet.

Az asszony nem tudott szólni, csak állt megdermedve.

Keresztes az utcán tért magához. Körülnézett, hova, merre menjen. Vajjon mennyi ideje lehet még ezek után hátra. Két vagy három hónapja a legjobb esetben. Ez elég is, ennyi idő alatt kényelmesen elintézheti a Francisztiné ügyeit. De honnan merít magának erre az időre? Honnan? Hát az emlékezéseiből. Hát van olyan ostor, amivel úgy verheti magát, mint multja bűneivel?

Hol is hagyta a multkor el?

Nem. Most nem folytatja. Majd estére.

Kocsiba ült és Mihalovicshoz hajtatott.

— Gyere — kiáltott be a költőnek, amikor felmászott hozzá az ötödik emeletre.

Mihalovics egy nagy karosszékből gubbasztott, lábait keresztben felhúzta az ölébe és nekifeszítette az íróasztalnak.

Meg se mozdult, úgy kérdezte:

— Hova?

— Mit tudom én — mordult rá Keresztes. — Vedd fel a kabátodat és gyere.

Megvacsoráztak, azután betértek az egyik körúti mulatóba. Velük szemben, a szomszédasztalnál két fiatalember pezsgőzött egy lárva-módra kifestett hölgygel. Keresztesnek úgy rémlett, hogy ismeri őket. Néhányszor odatévedt a szeme. Éjjel felé a hölgy odahajolt az egyik fiatalember füléhez. Az nyomban felugrott és odalépett Kereszteséhez:

— Parancsolnak valamit? — kérdezte.

Keresztes látta, hogy virtuskodni akar, rá se hederített.

— Menjen a fenébe — legyintett.

— Te? — horkant fel a fiatalember. — Vigyázz, mert fricskát kapsz!

Keresztes felemelte a fejét és megnézte. Hm. Most már megismerte. Az a tacsó volt, akivel a multkor a bárónénál találkozott és aki akkor azokkal az ocsmány történetekkel szórakoztatta az öregeket.

Az a pillanatnyi hallgatását meghátrálásnak vette.

— Gyáva pimasz — fordult el mély és büszke megvetéssel — s ott akarta hagyni őket.

Keresztes utána szólt:

— Várjon csak.

Felállott. Odament a fiatalemberhez:

— Mit mondott, nem jól értettem?

Amaz megismételte:

— Nem állok szóba csirkefogóval. Ne legyen gyáva, ha molesztálni mert egy hölgyet.

Keresztes mosolygott. Csak úgy, harag és felindulás nélkül ütött az arcába. A rettenetes ökölcsapás feldöntötte a szerencsétlent. Estében magával rántotta a legközelebbi asztalt s hangos csörömpölések között zuhant a földre.

A közelben ülők ijedten ugráltak fel. A fiatalember is feltápászkodott s halálrémülten tekintett Keresztesre. A másik is ott állt már mellette. Egyszerre nyujtották oda a névjegyüket. Keresztes elvette tőlük a két kartonlapot összetépte, azután nyugodtan a zsebébe nyult és mostmár ő dobta oda névjegyet:

— Én a magam részéről az ügyet elintézttem. Ha az uraknak ez nem elég, akarnak még tőlem valamit, tessék, ott van a kártyám és a címem.

Hang sem hallatszott. A két fiatalember fizetett és sietve elhagyta a helyiséget.

Keresztesek egy darabig még maradtak, azután ők is mentek.

Amikor otthon magára húzta a takarót, lehúnyta a szemét.

A mult pillanat alatt meglevenedett.

VIII.

Mi is történt vele abban a faluban? Semmi. Amikor a jegyzőhöz beállított, a ferdefejű sánta ember a vállára csapott:

— Itt vagy, öcsém? Nahát az Isten hozott. Hallom, hogy verseket írsz, utánozni akarod azt az Adyt. Ha-ha! — kacagott — Kvaccs úr tegnap felolvasta az egyik új versét, még most is fáj az oldalam a nevetéstől. Hanem — fogta le nemes önérzettel a kacagást — inni mi is iszunk. Magyarok vónánk öcsém, nem kákabélűek.

Estig iratokat másolt. Akkor a jegyző átkiáltott hozzá a másik szobából:

— Koma, mára elég volt, hagyjunk valamit holnapra is.

A kisbíró már ott állt a söprűvel az ajtóban, várta, hogy eltávozzanak.

Otthagyták az irodát.

— Öcsém — mondotta a jegyző — most olyan bort iszol, hogy vérré válik benned még a szoldányvasszer is.

A fűszeresbolt különszobájában, ahol a falu intelligenciája délutánonként rendszeren összegyűlt, már várta őket Kvaccs úr, a segédlelkész. Ez a Kvaccs név csak vulgo volt s a jeles férfiú a szokatlan hangzású nemesi prédikátumot azzal érdemelte ki magának, hogy ivásközben soha nem mulasztotta el megbuggyantani a pohárban maradt bort, amely nekilöttyenve az üveg oldalának, visszakvaccsogott kövér és izzadt ábrázatára. Egyébként elég jó családból származott s mint legidősebb öccse költő bátyjának, aki igazi hazafihoz és lángelméhez illő felháborodással mennydörgött az úgynevezett kozmopolitizmus ellen s darutollas és árvalányhajas kesergésében a harmadik házat magyarkodta össze magának, szintén megsemmisítő fölényrel nyilatkozott, ha rákerült a sor, a legújabb irodalomról.

— Cinegék mind... — ordította, ha a rendesnél jobban beitalozott. — Petőfivel kimúlt a magyar költészet, pajtás. Azaz, hogy kimúlt volna, ha Szabolcska Mihály meg nem írta volna a «Grand Kaffét», az én Endre bátyám pedig azt a... — elakadt s hirtelen homlokához kapva lekönyökölt. — Hogy is van? Ejnye, már megint elfelejtettem az első strufflit.

Nem is tudta a boldogtalan soha, akárhogy is öklözte a fejét, mert az igazság az volt, hogy egyetlen sorát nem olvasta még a bátyjának.

Nyolc óraker, amikor a harmadik litert is kihozatta, ezen az estén is nekigyürkőzött:

— Nyavalyások, ha mondom. Hát most itt vagy — ütött hozzáfordulva az asztalra — bizonyítsd be, hogy ez nem marhaság, hogy ez nem gazemberség.

Kiállt a szoba közepére, grimaszt csinált s elszavalt valami butaságot.

A jegyző fuldoklott, a megyei számvevő pedig a földön fetrengett a nevetéstől. Egyedül a fűszeres türtöztette magát, iránta való tiszteletből.

— De hiszen ezt nem Ady írta — tekintett ő fel Kvaccsra.

— Ne... em? Hát ki? Talán Arany János?

Ez már sok volt. A fűszeresben is kiömlött a firnájsz:

— Ne bántsa már ezt a szegény fiút, tiszteletes úr — próbálta térdeit verve a védelmébe venni. — Ne bántsa, mert istenbizony rögtön megrepedek.

Kvaccs úr kigombolta nyakán a gallért, mert érezte, hogy rögtön szét pattan. Nem bírta szusszal a nevetést, szét kellett nyitni a mellé nyét. De a nagy diadal újra meg újra megrázta s akkorákat csuklott, hogy rettenetes potroha külön beleremegett.

Tíz órára elborult az egész társaság. Tompa, szívet zsbibasztó részegség bénította meg őket s a puffedt arcok, vizenyős szemek és dagadtnak tűnő koponyák úgy fénylettek és imbolyogtak a sercegő petróleumlámpa fényében, mintha maguktól úszkáltak volna ide-oda a levegőben. A szoba fülledt, nehéz forróságát a komiszdohány szaga és az erjedni kezdő ital savanyú bűze ulti. A jegyző könyökére támaszkodva csuklott, Kvaccs úr hörgő harsogással aludt. Egyedül a számvivő számított még úgy-ahogy embernek, s látva, hogy a többiek berúgtak, akár a csap, fel akart helyéről emelkedni, de a feje lehúzta és feldöntötte az asztalon az egyik üveget.

— Mennyünk — motyogta.

— Mehetünk — felelt ő. — Hát ezekkel? — intett a jegyzőék felé. — Ezekkel mi lesz?

Felállott, hogy megkeresse a kalapját. Az ablakban lelta meg. Kézbe fogta és várta, hogy induljanak.

A számvevőnek sikerült eltolnia magát valahogy az asztaltól s az a tudat, hogy a saját lábán áll, nagy önbizalommal töltötte el és határozott tántorgással igyekezett az ajtó felé. Kétszer nyúlt a kilincs után s amikor elkapta, balkezét felemelte s mutatóujjával verve a taktust, akadozó nyelvvvel nótába kezdett.

Két hónapig ez az élet járta.

Akkor egy este ő részegen valamit mondott a jegyzőnek. Kemény és kíméletlen igazságot, mert utána hosszú és kínos csend támadt s az egész társaság dermedten fordult a jegyző felé. A szerencsétlen megszégyenített és letaglózott ember érezte, hogy hivatali tekintélye, férfiasága és annyiszor hangoztatott szellemi fölénye forog kockán és reszketett a felindulástól. De nem tudta hirtelenében, hogy mit tegyen, üssön-e, ordítson-e, vagy egyszerűen felállva, egy atyai, de mennydörgő dikcióban silányítsa pocsékká fiatal ellenfelét s ez a habozás, amely a káplán, meg a többiek előtt elviselhetetlenül megalázónak és hosszúnak tűnt, végül is egészen összezsugorodott benne s szörnyű tehetlenségében sírásra fakadt.

— Az apja lehetnék... — bögött az asztalra borulva. — Az apja a nyavalyásnak... — Hirtelen megvadult a saját hangjától. Vadul felvágta a fejét és kirúgta maga alól a széket. — Ki innen! — tárta ki magát halálraszántan. — Kígyót melengettünk a keblünkön.

A keblünk szó megrendítően hatott. Valamennyien vészterhes ábrázattal emelkedtek fel székeikről.

Pillanatig várt, azután felemelkedett ő is.

— Maradjanak az urak csendesen — szólt nyugodt hangon. — Ami történt, az az én ügyem és a jegyző úré. Mi ketten majd el fogjuk intézni.

Bibó Lajos.

(Folytatása következik.)